

7. Путівник по ПАТ (“Прикарпаттяобленерго”) “Компас”. — Івано-Франківськ, 2012. — с.38. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oe.if.ua/Kompas.pdf>.

8. Овецька О.В. Аналіз економічної безпеки підприємства як складової енергетичної безпеки України: [Текст] / О.В.Овецька, В.В. Жарська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Економіка та управління в нафтогазовому комплексі України: актуальні проблеми, реалії та перспективи" : 21-23 вересня 2016 р.. – Ів-Франківськ: ІФНТУНГ. – С. 38-40.

9. Овецька О.В. Вдосконалення управління ризиками як передумови ефективного управління змінами підприємств енергетичної галузі: [Текст] / О.В.Овецька, С.В. Савчук // Матеріали III науково-практичної конференції «Економіка та менеджмент у кризовий період» : – (08 квітня 2017 р.)/ – Краматорськ: Наукова ініціатива «Універсум» – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». – С.126-129.

10. Гринько Т.В. Економічна сутність та етапи управління змінами на підприємстві/ Т.В. Гринько, Т.З. Гвініашвілі // Управління розвитком підприємства в інтеграційних умовах: кол. монографія / за заг. ред. Т.В. Гринько. – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2014. – С. 142 – 154.

УДК 339.94:316.422

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Т. М. Паневник

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
e-mail: econpid@nung.edu.ua*

В сучасних умовах конкурентоспроможна діяльність неможлива без оновлення виробництва, яке базується на розвитку інноваційних процесів. Інноваційність стає головним чинником ефективного функціонування, перспектив успішного розвитку та загалом є відображенням прогресивного бачення розвитку соціально-економічних відносин. На сьогодні для суб'єктів господарювання все більшої необхідності набуває не просто використання досягнення НТП, а і входження в число суб'єктів реалізації інноваційних процесів, тобто активна участь в інноваційній діяльності. Подальша активізація інноваційної діяльності супроводжується посиленням інтеграційних процесів з одночасним акцентуванням на глобальних рівнях здійснення господарської діяльності, яка реалізується транснаціональними корпораціями (ТНК). Саме ТНК як головні інвестори, є рушійними силами інноваційних проривів, що здійснюють суттєвий вплив на науково-технічний прогрес і соціально-економічний розвиток світової та національних економік. Адже, генеруючи інноваційні процеси, ТНК поширюють їх на і території приймаючих країн, де розташовані їх дочірні підприємства та філії.

Провідними світовими лідерами за обсягами у НДДКР є ТНК США, питома вага яких становить 38,2%. Друге місце займають ТНК ЄС, їх доля у світовому масштабі становить 28,1%. Доля ТНК Японії та Китаю відповідно становить 14,3% та 12%.

Потужна конкурентна боротьба, що має глобальний характер в інноваційній діяльності ТНК, потребує постійного нарощування обсягів та темпів науково-дослідних робіт та удосконалення інноваційних можливостей компаній. Основою їх реалізації є власні науково-дослідні підрозділи корпорацій, які традиційно були розташовані в країнах базування, або співпраця з сторонніми дослідницькими центрами. Внутрішньофірмова наука, інтегрована у реальний сектор економіки, грає найактивнішу роль в інноваційному розвитку індустріально розвинутих країн-лідерів.

Експансія на територію інших держав дозволяє розширювати ринки збуту, використовувати більш дешеві ресурси, знижувати та диверсифікувати ризики.

Основними факторами, що визначають інноваційні стратегії ТНК є: а) глобальна поведінка споживача – пошук товару кращої якості за більш низькими цінами; б) технологічні зміни як найважливіший інструмент входження на нові глобальні ринки; в) існування державної політики, спрямованої на подолання національних бар'єрів, яка сприяє проникненню гіперконкуруючих глобальних ТНК на внутрішній ринок [1].

Загалом, будь-який варіант реалізації інноваційних стратегій, а також комбінування внутрішніх та зовнішніх ресурсів, факторів для реалізації інноваційної діяльності, супроводжується суттєвими витратами на їх фінансування і одночасно передбачає одержання надприбутків. Наприклад, щорічні витрати на ці цілі «General Electric», «Ford», «IBM» становлять 2-3 млрд. дол., що перевищує науково-дослідні бюджети багатьох країн. Так, в США практично весь обсяг витрат на НДДКР приватного бізнесу приходить на 700 найбільш крупних компаній, при цьому близько 40% цих засобів приходить на долю всього лише 15 найбільших корпорацій. Навіть по консервативним оцінкам, на долю ТНК приходить майже половина глобальних витрат на НДДКР в не менше двох третин комерційних витрат на дослідження [2].

У 2015 році, відповідно до «EU Industrial R&D Investment Scoreboard» 100 провідних компаній інвестували на НДДКР 323,4 млрд. €, що складає 53,3% від загального обсягу інвестицій НДДКР і 28,5% від загального обсягу чистих продажів.

ТНК США, Японії, Німеччини, Франції та Великобританії здійснюють 82,1% фінансування інновацій. В галузевому розподілі 69,5% інвестицій в інновації ТНК здійснюється в ІТ-сфері (комп'ютерному та програмному забезпеченні), фармацевтиці, автомобілебудуванні, електроніці [3].

Великі українські корпорації поки що знаходяться на початковій стадії розвитку транснаціоналізаційних процесів. В Україні рівень інноваційної активності підприємств не перевищує 20%, тоді як в Німеччини – 66,9% до Румунії – 20,7%, Ізраїлю (75,2%), ЮАР (73,9%). Питома вага інноваційних

товарів, послуг в загальному обсязі відвантажених товарів виконаних робіт, послуг становить – 3,3%. Питома вага експорту в загальному обсязі відвантажених інноваційних товарів, виконаних робіт, послуг – 44,7%.

Основними перешкодами для активізації інноваційної діяльності в Україні окрім зовнішніх, соціально-економічних та суспільно-політичних чинників є: низький рівень інтеграційної активності, ділової культури фірм і якості менеджменту, проблеми бюрократичного характеру, джерел фінансування, розбіжність інтересів і оцінок перспектив розвитку. Орієнтація України на експортно-сировину та екстенсивну модель функціонування, що супроводжується низькою вартістю робочої сили, визначає безперспективність розвитку та становить загрозу національній безпеці країни. Вітчизняні компанії концентруються на внутрішньому ринку, намагаючись його монополізувати, уникають необхідності використовувати інноваційний напрям розвитку, що зумовлює повільний темп освоєння міжнародних ринків.

Внаслідок цього частка України у світовому обсязі торгівлі високотехнологічною наукомісткою продукцією залишається дуже незначною – лише 0,1%, що на порядок менше, ніж у Польщі, і на 2 порядки – ніж у Німеччині. Це визначає низьку конкурентоспроможність економіки, нееквівалентний обмін та значне відставання країни в соціально-економічному розвитку [4].

Рівноправна участь України у світових економічних процесах можлива лише у випадку функціонування потужних вітчизняних компаній, які зможуть ефективно конкурувати на міжнародних ринках, підвищуючи рівень інноваційності на основі реалізації високого рівня освіченості та невикористаного креативного потенціалу, що дозволить зупинити трудову міграцію високоосвічених верств населення. Глобальні перспективи, які все активніше відкриваються перед українським суспільством, вимагають осучаснення суспільного виробництва на основі створення та розвитку українських транснаціональних корпорацій з потужними інноваційно-інвестиційними центрами.

Список використаних джерел:

1. Вергун В.А., Ступницький О.І. Сучасні інноваційні стратегії ТНК і синергетичний ефект «технологізації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/.../2310/2030.
2. Свиридова А.Н., Черноусова М.А. Инновационная деятельность транснациональных корпораций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/1472/1501.
3. The EU Industrial R&D Investment Scoreboard 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard.html>.
4. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.